

© Валерій КАПЕЛЮШНИЙ

НА МУЗЕЙНІЙ НИВІ...

[Відгук на: Легасова Л. Концептуальні засади наукової діяльності Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на 2012 – 2020 рр. / Л. Легасова, Н. Шевченко // Сторінки воєнної історії України. Зб. наук. статей. – Вип. 15. – К., 2012. – С. 240 – 257.]

Наприкінці 2012 року у фаховому та спеціалізованому науковому збірнику «Сторінки воєнної історії України», що видається завдяки зусиллям відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України, був опублікований цікавий документ – Концептуальні засади наукової діяльності Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» на 2012 – 2020 рр. Одразу ж зазначимо, що далеко не кожен музей наважиться подати подібні документи для оприлюднення, а тим більше, як зазначено у примітці, для публічного обговорення з метою отримати відгуки і пропозиції. Вже сама по собі така відкритість вражає й «підкуповує», однозначно вказуючи на той факт, що укладачі концепції свідомі всіх ризиків та «підводних течій», впевнені у вірності й перспективності стратегічного курсу свого музею й готові до щирої та відкритої дискусії, що є рідкістю в наш час.

Не беручись переказувати досить грамотно й зважено складений документ, зазначу лише декілька основних моментів, на яких варто було б акцентувати увагу. По-перше, надзвичайно важливим є сам факт, що найбільший в Україні музей військово-історичного профілю чітко декларує напрями своєї наукової діяльності. На жаль, у нас якось уже забулося, що музейні установи – це не лише важливі центри збереження історичної пам'яті, колосальні за потенціалом архіви та фонди, а й наукові установи, покликані ставати опорою для розвитку як музейної справи, так і вітчизняної історіографії.

По-друге, Концепція наукової роботи Меморіального комплексу підтверджує той факт, що Національний музей уже став одним із провідних центрів України з наукового опрацювання історії Другої світової війни. Накопичені за десятиліття роботи музею величезні фонди становлять унікальний джерельний масив, на базі якого співробітники музею проводять колосальної ваги і значення макро- та мікро-історичні дослідження. Закладені в Концепції параметри наукової роботи на наступні роки дають можливість сподіватися на плідний симбіоз дослідницько-теоретичної та музейно-практичної співпраці, результатом якої будуть не лише нові публікації, виступи на конференціях, методичні розробки, а й поява нових виставок, удосконалення експозиції, посилення просвітницького сегменту роботи Меморіального комплексу.

По-третє, слід наголосити на тому, що наукова робота в Меморіальному комплексі проводиться й буде проводитися надалі (як впливає з оприлюдненої Концепції), незалежно від швидкоплинної політичної кон'юнктури, а виходячи з принципів об'єктивності, безперервності, системності, багатогранності тощо. І в цьому переліку особливо важливим є принцип об'єктивності, який розуміється авторами Концепції як «політична незаангажованість у трактуванні історичних документів, подій, фактів». Скептично налаштований критик може справедливо зауважити, що досягнути ідеальної «об'єктивності» та «незаангажованості» нереально. Однак, на нашу думку, саме в музейній роботі історик може до неї максимально наблизитися з огляду на специфіку роботи з історичними джерелами, які є одночасно музейними предметами й мають можливість постати перед відвідувачем «у чистому вигляді» – без попереднього препарування, «прикрашання» чи «ретушування».

На позитивну оцінку заслуговують також ті напрями наукових досліджень, на яких акцентують увагу автори Концепції. Стан радянського суспільства напередодні та в роки Другої світової війни, історія повсякденності, воєнна антропологія, колективна й родинна пам'ять про війну – це не просто «модні» дослідницькі теми, а справді важливі, вузлові проблеми пізнання минулого, навколо яких тривають дискусії у провідних наукових центрах світу й оминати яких не може вітчизняна історична наука. Увага до мікроісторичних, краєзнавчих, просопографічних досліджень, часто пов'язаних із «польовими експедиціями», відкриває широке поле для співпраці з вищими навчальними закладами, дає можливість використовувати творчий потенціал студентства, яке у випадку активного залучення до пошуку та збору інформації від очевидців та учасників війни, пройде не лише важливий етап на шляху до своєї фахової підготовки, а й отримає унікальний життєвий досвід, нагоду з першоджерел залучити інформацію для формування власної «пам'яті» про війну.

Виходячи з викладених у Концепції положень, доводиться лише дивуватися тим колосальним і масштабним завданням, які окреслив перед собою колектив Меморіального комплексу в царині науково-фондової, науково-експозиційної та виставкової, науково-просвітницької, науково-методичної і науково-видавничої діяльності. Поставлені завдання (а вони, судячи з тієї активної наукової роботи, яку Меморіальний комплекс проводить нині, без сумніву, будуть виконані) вкотре підтверджують не тільки провідний і національний статус Меморіального комплексу, а й здорові творчі амбіції колективу музею, якому завдяки унікальному симбіозу досвіду й молодості, дослідницької теорії й музейної практики вдається бути флагманом української музейної справи, й усе впевненіше заявляти про себе як про один із провідних наукових центрів з вивчення Другої світової війни в Україні.